

KRUNO KOVAČEVIĆ

Pliva – Istraživački institut d.o.o., Zagreb

kruno.kovacevic@pliva.hr

ODRŽIVI RAZVOJ KAO POKAZATELJ KVALITETE POSLOVANJA

Ključne riječi: *održivi razvoj, društvena odgovornost, kvaliteta poslovanja*

Sažetak

PLIVA je prva od svih hrvatskih tvrtki postala članom Svjetskog poslovnog savjeta za održivi razvoj (WBCSD, 1996), a jedan je od osnivača Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj (HRPSOR, 1997). Kako bi se rad u području održivog razvoja još više unaprijedio, 2002. godine Uprava PLIVE je osnovala Odbor za održivi razvoj.

Pred dvije godine PLIVA je izdala svoje prvo izvješće o održivom razvoju pod nazivom "Sustainable Growth". Ta će se praksa nastaviti i ubuduće. Poseban će se naglasak staviti na pripremanje izvješća prema preporukama GRI, koji daje mogućnost komparacije uspješnosti tvrtki bez obzira na djelatnost, veličinu, ili zemlju u kojoj djeluju. Za PLIVU je to bitno stoga što posluje globalno i ima proizvodne pogone i aktivnosti, osim u Hrvatskoj, još i u Češkoj, Poljskoj, Njemačkoj i SAD-u.

Primjeri iz PLIVE iz područja održivog razvoja obuhvaćaju područja zaštite okoliša, sigurnosti zaposlenika i proizvodnih procesa, ali jednako tako i društveno odgovorno ponašanje tvrtke, kako prema zaposlenicima, tako i prema društvenoj zajednici u kojoj tvrtka djeluje. Oni pokazuju da je PLIVA odavno ugradila principe održivog razvoja u poslovanje tvrtke. Ovaj način ponašanja i djelovanja omogućio je PLIVI da bude konkurentna na globalnoj razini, a da istovremeno cijeni svoje zaposlenike, njihove obitelji i društveno okruženje, te da sprječava odnosno smanjuje na najmanju moguću mjeru štetne utjecaje na okoliš.

1. UVOD

Pojam održivog razvoja u zadnjih se nešto više od deset godina uvodi u sva područja ljudskog života, obzirom na sva ograničenja Zemlje na kojoj živimo (povećana populacija, ograničeni prirodni resursi, nejednaki razvoj pojedinih zemalja). Tim se područjem bave svjetske organizacije, političari, ekonomisti, udruge civilnog društva, te svi ostali koji misle da mogu utjecati na popravljivanje situacije. Jasno je da su se vrlo rano održivim razvojem počeli baviti i gospodarstvenici, koji su u jednom razdoblju od ekologa i udruga civilnog društva bili prozivani kao glavni uzročnici svih negativnih promjena na Zemlji. U tom je kontekstu osnovano i nekoliko udruženja uspješnih gospodarskih tvrtki iz cijelog svijeta, koji su svojim primjerima i inicijativama uspjeli pokazati da se istovremeno može biti ekonomski uspješan i odgovoran prema zaštiti prirodnih izvora, odgovoran prema sigurnosti i zdravlju radnika, te odgovoran prema društvu, odn. lokalnoj zajednici u kojoj se djeluje.

Jedna od takvih organizacija je i Svjetski poslovni savjet za održivi razvoj (World Business Council for Sustainable Development, WBCSD, www.wbcsd.org), koji okuplja 170 tvrtki iz 35 država svijeta. Sve se te tvrtke pridržavaju osnovnih principa održivog razvoja, što znači da su ekonomski uspješne i da su u isto vrijeme ekološki i društveno odgovorne tvrtke. Provedena je temeljita analiza poslovanja ovih tvrtki u odnosu na "normalne", sve ostale tvrtke. Tako se došlo do DJSJI (Dow Jones Sustainability Group Index) i usporedilo ga se s DJGI (Dow Jones Group Index). Komparacija ova dva indeksa u razdoblju od pet godina pokazala je za 35% veći rast DJSJI u

odnosu na DJGI, što znači da su takve tvrtke pouzdanije i da pokazuju bolje ukupne rezultate. Ovaj je indeks postao opće prihvaćeno mjerilo kvalitete poslovanja, što naročito koristi financijskim analitičarima u određivanju boniteta tvrtki i kod odlučivanja o novim ulaganjima.

PLIVA je prva od svih hrvatskih tvrtki postala članom Svjetskog poslovnog savjeta za održivi razvoj (1996), a jedan je od osnivača Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj (HRPSOR, 1997, www.hrpsor.hr). HR PSOR je neprofitna ustanova privatnog sektora čijih tridesetak osnivača udružuju znanje, inovativnost i odgovornost u traganju za razvojnim putevima koji uravnotežuju poslovni uspjeh, društvenu dobrobit i zaštitu okoliša. Članovi HRPSOR-a podupiru sve akcije prema održivom razvoju u gospodarskom, političkom, pravnom i socijalnom životu i potiču promjene koje će pospješiti prijelaz na održivi razvoj u ostalim segmentima života i rada u Hrvatskoj.

2. ODRŽIVI RAZVOJ U PLIVI

Zaštita okoliša je u PLIVI područje kojim se profesionalci bave više od 35 godina. Naime, tada je osnovan prvi laboratorij za analizu otpadnih voda i zaštitu od korozije, koji je bio jezgra kasnije organizacijske jedinice za zaštitu okoliša. Brojni su primjeri stručno obavljenog posla na očuvanju čistoće zraka, vode i tla, a to je naročito došlo do izražaja kod svake nove izgradnje u PLIVI. S jedne strane, poštovani su najviši zakonski uvjeti Republike Hrvatske, zatim dodatni kriteriji međunarodnih investitora (npr. EBRD), kao i zahtjevi kupaca Plivinih proizvoda iz Europe ili SAD-a. Sada je područje zaštite okoliša u PLIVI uključeno u posebnu poslovnu jedinicu Zdravlje, sigurnost i okoliš, ZSO (engl. HS&E), koja ima svoje jedinice na svakoj Plivinoj proizvodnoj lokaciji (Zagreb, Brno, Krakow, New Jersey).

Zaštita zdravlja ima također dugu tradiciju u PLIVI. Sustav brige o zdravlju zaposlenika je uspostavljen pred više desetljeća. Između ostalog obuhvaća preventivno djelovanje kroz procjenu opasnosti, zaštitu na radu, sistematske preglede, ali i aktivni medicinski odmor zaposlenika. Sigurnosti tehnoloških procesa poklanja se dužna pažnja u svim segmentima poslovanja, naročito u proizvodnji.

Dio održivog razvoja koji se odnosi na zaposlenike, na njihovo zadovoljstvo na radnom mjestu, kao i mogućnost cjeloživotne edukacije, koordinira se iz Kadrovskih poslova. Veliki segment održivog razvoja čini briga za društvenu zajednicu, za okruženje, za pomaganje skupinama s povećanim potrebama. Taj segment, koji nazivamo društvenom odgovornošću, koordiniraju Korporativne komunikacije. Iz svega se vidi da održivi razvoj u PLIVI aktivno provode i koordiniraju brojne službe iz mnogih dijelova tvrtke.

Baš zbog te kompleksnosti, a s ciljem podizanja održivog razvoja na još višio nivo, Uprava PLIVE je 2002. godine osnovala Plivin **Odbor za održivi razvoj**, koji čine visokopozicionirani direktori iz područja Korporativnih komunikacija, Zaštite okoliša, zdravlja i sigurnosti, Kadrovskih poslova, Kemijske proizvodnje, Kvalitete i Istraživačkog instituta.

Jedan od prvih rezultata Odbora bilo je izdavanje posebnog izvješća o održivom razvoju pod nazivom Sustainable Growth, koje se može naći na adresi www.pliva.com. U toj ediciji sumirani su naponi, rezultati i uspjesi koje je PLIVA na ovom području postigla. Prema našim saznanjima, PLIVA je time postala prva tvrtka u Hrvatskoj koja na jednom mjestu obuhvaća sve komponente održivog razvoja: ekonomski i ekološki, te aspekt brige o zaposlenicima i društvenoj zajednici u kojoj djeluje.

Praksa javnog izvještavanja i prezentiranja rezultata nastavlja se. Poseban će se naglasak staviti na pripremanje izvješća prema preporukama GRI, Global Reporting Initiative, koji daje mogućnost komparacije uspješnosti tvrtki bez obzira na djelatnost, veličinu, ili zemlju u kojoj djeluju.

3. POJEDINI PRIMJERI

Izlaganje na ovoj konferenciji također ulazi u sklop javnog prezentiranja rezultata, tako da će biti prikazani pojedini aktualni primjeri iz PLIVE iz područja održivog razvoja, kao što su npr. akcije "PLIVA - vaš susjed", pomoć osobama s posebnim potrebama (slijepi i invalidi), utemeljenje nagrade za dostignuća u području zaštite na radu (bitno smanjenje ozljeda na radu), racionalno gospodarenje vodom i energentima, bitno smanjenje emisija u zrak, dobro gospodarenje otpadom, smanjenje buke, dobivanje certifikata ISO 14001 i OHSAS 18001, za proizvodne pogone u Krakowu, nagrada EBRD-a za čistu proizvodnju (PLIVA-Zagreb), priznanje za pogon u Brnu, organiziranje medicinskog odmora za zaposlenike, omogućavanje cjeloživotnog učenja, pomaganje javno-zdravstvenih akcija, sponzoriranje uređaja za mjerenje alergena, sponzoriranje projekata nevladinih udruga u području zdravlja, te drugi primjeri.

Također će ukratko biti prikazan i rad s prošlogodišnje konferencije o zaštiti okoliša, ekotehnologiji i komunalnoj opremi, EMAT, pod nazivom "Gospodarenje otpadom u PLIVI". Otpad je u farmaceutskoj proizvodnji različit po sastavu i količini (otpadni lijekovi, sirovine, pokusne životinje, aktivni ugljeni, otapala, stelje od miševa i dr.), samo dobro organizirana služba s pripadajućim laboratorijima i osposobljenim ljudima može uspješno zadovoljiti visoko postavljene kriterije. U PLIVI je u razdoblju od 1995. do 2003. godine ostvaren značajan napredak u gospodarenju otpadom. U tom je periodu, a u skladu sa svim zakonskim propisima u RH, zbrinuto ukupno 27.945 tona različitog tehnološkog otpada, za što je utrošeno oko 14,4 milijuna kuna.

Znatne količine *tehnološkog otpada* riješene su termičkom obradom u spalionici u Beču, a od početka rada spalionice PUTO, PLIVA je započela suradnju s ovom spalionicom te je u njoj spaljeno 1.117 tona različitog tehnološkog otpada. Prestankom rada spalionice, PLIVA je nastavila rješavati tehnološki otpad termičkom obradom u inozemnim spalionicama. Danas se u PLIVI intenzivno radi na rješavanju tehnološkog otpada prije i u tijeku samog tehnološkog procesa. To je osnovni princip modernog pristupa rješavanja otpada u industriji, a ne po principu "end of pipe", koji je dominirao u ranijim razdobljima. Za takav pristup potrebno je uključiti sve segmente poslovanja u kompaniji; istraživanje, razvoj, nabavu, marketing i druge segmente, a ne samo one koji se neposredno bave tim problemom.

Značajan je napredak učinjen i na području gospodarenja *komunalnim otpadom*, primjerice uvođenjem novog sustava naplate, prikupljanja, odvoza i odlaganja tog otpada. To je učinjeno zamjenom dosadašnjih 1100 litarskih kontejnera s tzv. "press-kontejnerima" od 10m³ i 5m³, koji prešanjem smanjuju volumen otpada za cca 5 puta. Ovime se, osim boljih sanitarno-tehničkih, "ekoloških", estetskih i funkcionalnih uvjeta, postiže i značajna financijska ušteda. Novi pristup u gospodarenju neopasnim, tehnološkim te *komunalnim* otpadom je i princip izgradnje vlastitih sakupljačkih, "reciklažnih" dvorišta. To su ograđeni prostori na kojima se, pod kontrolom profesionalaca odlažu i sortiraju razne vrste otpada. Ovime se ostvaruje veća disciplina u gospodarenju otpadom te podiže stupanj selekcije otpada na višu razinu, a istovremeno se ostvaruju bolji financijski rezultati.

Također, bit će prikazani i primjeri racionalnog gospodarenja energentima u PLIVI: električnom energijom, vodom, tehnološkom parom, plinom, a ukratko će biti prezentirani i dijelovi izlaganja s Hrvatskog kongresa zaštite na radu 2003. godine, pod naslovom "Zaštita na radu s aspekta uporabe opasnih tvari".

Opasne tvari predstavljaju najveće i najšire opasnosti koje mogu proizaći iz procesa rada, a mogu se definirati kao tvari štetne za zdravlje, eksplozivne i zapaljive, te tvari štetne za okoliš. Opasna tvar uglavnom ima više opasnih svojstava, npr. ona može biti toksična, kancerogena, štetna za reprodukciju, zapaljiva, opasna za okoliš i sl. Stoga je važno prepoznati čimbenike o kojima ovisi uspješno upravljanje rizicima od opasnih tvari.

Sljedeći važan korak u kontroli rizika nad opasnim tvarima je donošenje odgovarajućih uputa i standarda za postupanje s opasnim tvarima, te pravila za zaštitu na radu. Tome treba prethoditi izrada baze podataka za opasne tvari. Daljnja mjera za kontrolu rizika nad opasnim tvarima je nadzor u radnom okolišu te stalni zdravstveni nadzor radnika koji rade s opasnim tvarima, a u svrhu preveniranja oštećenja radnika te nastanka profesionalnih bolesti ili bolesti u svezi s radom.

Treći rad iz PLIVE bio je prikazan na Međunarodnoj konferenciji o Društvenoj odgovornosti, koja je održana krajem godine u Varšavi. Bili su obuhvaćeni primjeri iz cijele PLIVE, ali s posebnim naglaskom na društvenu odgovornost Plivinog poduzeća u Poljskoj (PLIVA-Krakow). Pojedini primjeri bit će iznijeti i na ovoj konferenciji.

Među aktivnosti koje se provode u PLIVI, a pripadaju društvenoj odgovornosti, svakako treba spomenuti i edukaciju svih zaposlenika i povećavanje njihove kompetentnosti i zapošljivosti, zatim suradnju s nevladinim udrugama, obrazovnim i zdravstvenim institucijama, udruženjima invalida, te druge mnogobrojne primjere. Uvedena je i interna edukacija o održivom razvoju pomoću interaktivnog elektroničkog programa "Chronos", što su ga zajednički izdali WBCSD i University of Cambridge.

Svi ovi primjeri pokazuju da je PLIVA ugradila principe održivog razvoja u poslovanje tvrtke. Ovaj način ponašanja i djelovanja omogućio je PLIVI da cijeni svoje zaposlenike, njihove obitelji i društveno okruženje, da sprječava odnosno smanjuje na najmanju moguću mjeru štetne utjecaje na okoliš, a da istovremeno bude konkurentna na globalnoj razini.